

Література:

1. Белунцов В.О. Лучшие программы для создания CD и DVD.– СПб.: Питер, 2006.– 225 с.
2. Вандер Вир Е., Гроувер К. Flash CS3. Недостающее руководство. – СПб.: БХВ–Петербург, 2008. – 5 с.
3. Гуляев А.К. Запись CD и DVD: Самоучитель пользователя. – СПб.: КОРОНА принт, 2004. – 12 с.
4. Дроблас А., Гринберг С. Adobe Premiere Pro. Библия пользователя. – М.: Вильямс, 2006. – 82 с.
5. Дронов В. А. Adobe Dreamweaver CS3. – СПб.: БХВ–Петербург, 2008. – 9 с.
6. Рейнхардт Р., Дауд С. Macromedia Flash 8. Библия пользователя. – М.: Вильямс, 2006. – 54 с.
7. Шейнер П., Джонс Д. Реальный мир цифрового видео, – М.: Вильямс, 2005. – 74 с.
8. Adobe Encore DVD 2.0. Создание профессиональных DVD-видеодисков: Офис. учеб. курс. – М.: Триумф, 2007. – 22 с.

УДК 528.94

В.І. Остроух, В.П. Скавронський

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

СТВОРЕННЯ КАРТОГРАФІЧНОГО ПОСІБНИКА З КРАЄЗНАВСТВА НА РІВНІ АДМІНІСТРАТИВНОГО РАЙОНУ

Розглянуті основні передумови розробки і створення краєзнавчого атласу на рівні адміністративного району. Показані й обумовлені причини і переваги представлення просторової інформації в картографічній формі для її використання у навчальному процесі в загальноосвітніх школах. Показано значення даної розробки в різних сферах діяльності людини, а також функції, які може виконувати краєзнавчий атлас адміністративного району як завершене картографічне видання. Обґрунтована необхідність створення краєзнавчого атласу адміністративного району.

Ключові слова: краєзнавство, атлас, навчальний процес, картографування.

V. Ostroukh, V. Skavronsky

CREATION CARTOGRAPHIC MANUAL ON NATIVE LAND STUDY AT THE LEVEL OF ADMINISTRATIVE DISTRICT

Basic reasons of development and creation native land atlas at the level of administrative district have been considered. It has been given the advantages of presentation spatial information in a cartographic form for its use in an educational process in basic schools. It is represented the value of this development in different spheres of human activity and functions that regional atlas of administrative district as completed cartographic work can execute. Moreover, necessity of creation regional atlas of administrative district is established.

Keywords: native land study, atlas, educational process, mapping.

Вступ. Повноцінне забезпечення навчального курсу з географії

картографічними наочними посібниками – необхідна умова його вивчення в загальноосвітніх школах. У всіх фундаментальних методиках навчання географії в школі карті відводиться особлива роль головного навчально-наочного посібника. Сучасна методика викладання географії в школі трактує карту як триєдиний засіб навчання: вона служить об'єктом вивчення, засобом наочності та джерелом географічних знань. Усі три компоненти картографічних знань взаємопов'язані та взаємодіють один з одним [8].

Вихідні передумови. Сучасний стан забезпечення навчального процесу в загальноосвітній школі різними картографічними творами більшістю фахівців оцінюється як «добрий» або близький до нього [2, 3, 5, 7]. До таких картографічних творів у першу чергу відносять навчальні атласи з географії та історії (як поліграфічні варіанти видань, так і електронні), настінні карти, контурні карти, глобуси, а також краєзнавчі атласи окремих областей України.

Формулювання цілей, постановка завдання. Не можна не погодитись із тим, що сучасні картографічні навчальні посібники виконані на найвищому рівні, як з точки зору вчителів і учнів, так і професіоналів-картографів, що їх створюють. Але, не зважаючи на це, питання про створення посібника для шкільних краєзнавчих досліджень у межах адміністративного району залишається відкритим. Мета даної статті – обґрунтування необхідності створення краєзнавчого атласу на рівні адміністративного району.

Виклад основного матеріалу. Існує кілька рушіїв, що спонукають до створення краєзнавчого атласу адміністративного району. Серед них основними можна назвати такі:

- значний розвиток краєзнавства як частини навчального процесу (курси «природознавство» та «рідний край») та виду позакласної та позашкільної роботи;
- вимоги шкільних програм до вивчення території рідного краю;
- необхідність для кожної освіченої людини отримувати інформацію про навколишнє середовище, у якому вона живе, займається своєю фаховою діяльністю, проводить відпочинок.

Перша з цих причин проявляється в тому, що з розбудовою української державності в загальноосвітніх школах почав викладатись новий курс «Географія рідного краю», яким передбачалось здійснити логічний перехід від природознавства до систематичних курсів географії. Такий підхід є цілком правильним і виправданим, що забезпечувало реалізацію принципу «від близького до далекого». У 90-х рр. XX ст. зусиллями багатьох учених, методистів, учителів, краєзнавців в усіх регіонах України була розпочата робота зі створення науково-методичного підґрунтя для вивчення рідного краю, результатом якої стало видання підручників, атласів, контурних карт, робочих зошитів для учнів загальноосвітніх шкіл. Серед такого різноманіття навчальної продукції найбільшу увагу привертає атлас «Житомирська область. Моя мала батьківщина», який був першим із серії подібних творів [4]. Концепцію цього атласу було роз-

роблено у 1999 р. вченими Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині і обласного осередку Українського географічного товариства. Цей комплексний картографічний твір став першим краєзнавчим атласом подібного рівня та заслужив високої оцінки авторитетних фахівців. Подібні видання з'явилися і в інших областях України. Слід зауважити, що вивчення курсу «Географія рідного краю» зупинилось на рівні адміністративної області, а більш детальних картографічних матеріалів на даному етапі розвитку шкільних краєзнавчих досліджень та картографічного виробництва не розробляється.

Вимоги шкільних програм з географії, звичайно, включають в себе і курс «Географія рідного краю», який є суттєвим елементом виховання молодого покоління. Важливу роль відіграє шкільне краєзнавство в системі навчально-виховної роботи сучасної національної школи. Така тенденція прослідковується не лише в нашій державі, а й у країнах всього світу. Зразковими у впровадженні краєзнавчих досліджень у шкільну освіту можна назвати європейські країни Болгарію, Польщу, Велику Британію, азійські – Індію, Південну Корею, африканську – Єгипет; не слід забувати і про наших найближчих сусідів Росію та Білорусь [1].

У відповідності з організаційними структурами розрізняють два основні напрями у краєзнавчих пошуках: перший – це безпосереднє вивчення своєї місцевості, другий – використання зібраної при цьому інформації для вивчення процесів і явищ у географічній оболонці. Йдеться про краєзнавчий принцип, за допомогою якого вчитель реалізує відоме дидактичне правило – «від відомого до невідомого», «від близького до далекого». Це судження, безперечно, містить у собі важливу методологічну сутність. Вивчаючи найближче довкілля, учні спочатку знайомляться з найпростішими явищами. З часом процес навчального пізнання ускладнюється. Школярі все глибше проникають у сутність процесів, які відбуваються у навколишньому середовищі. Територіально розширюється поняття рідного краю. Зростає роль теоретичного мислення школярів. Посилюється єдність і взаємозв'язок краєзнавчих пошуків учнів безпосередньо на уроці та в позаурочний час [4].

Не слід забувати і про загальноінформативне значення комплексних атласів. Велика кількість користувачів картографічної продукції обирає саме комплексні атласи для отримання різноманітної інформації про певну країну, регіон, місцевість. Можна сказати, що нагальної потреби створювати новий комплексний атлас світу, України, чи її областей не існує, особливо після того, як побачив світ «Національний атлас України». Але інформація більш часткового характеру на рівні адміністративного району потребує висвітлення, оскільки є охочі нею скористатись як у шкільній освіті, так і з метою власного розвитку людської особистості.

Використання саме картографічної форми передачі інформації зумовле-

не такими факторами:

- карта є найбільш адекватною моделлю місцевості, що наочно передає різноманітні (кількісні та якісні) характеристики об'єктів;

- існування хоча б початкових навичок і умінь «читання» карти, навіть у дітей молодшого шкільного віку;

- існування досвіду навчально-методичної та дослідницької роботи зі створення комплексних картографічних творів з навчальною та загальноосвітньою метою [6];

- властивість карти як просторового зображення, що поєднує можливості аналізу як окремого об'єкта, так і цілого комплексу взаємопов'язаних об'єктів.

Відомо, що картографічне зображення є найбільш наближеною до реальності просторовою моделлю місцевості, явища, об'єкта, події. Карта може відображати в певній системі умовних знаків будь-які характеристики об'єкта дослідження, таким чином систематизуючи уявлення про цей об'єкт. Сучасні способи зображення об'єктів на різних картах дають можливість створювати якісні картографічні твори, що досить легко читаються, навіть за умов недостатньої кваліфікації користувача в даній сфері діяльності. А початкові навички порівняння об'єктів місцевості з їх моделями, відображеними умовними знаками, прослідковуються у кожної людини ще з дитинства.

Використовуючи сучасний досвід створення навчальних картографічних посібників та існуючу методику укладання обласних краєзнавчих атласів [7], при розробці краєзнавчого посібника рівня адміністративного району слід також урахувати й вимоги майбутніх користувачів даного твору. Цей важливий аспект пояснюється тим, що серед них, швидше за все, будуть не лише учні та вчителі, а й краєзнавці та дослідники вказаного регіону.

Відповідно до властивостей карти, створення краєзнавчого посібника саме у картографічній формі зумовлене тим, що на карті можуть бути показані властивості окремого об'єкта та їх сукупності. Це дозволить проводити як простий аналіз зображення, що сприяє використанню даного твору в початковій школі, так і більш складний, який може використовуватись у фундаментальних дослідженнях району.

Висновки та перспективи. Слід зауважити, що створення картографічного посібника з краєзнавства адміністративного району має суспільне, наукове та методичне значення, яке полягає в тому, що вперше розробляється та впроваджується концепція такого посібника, науково обґрунтовуються та складаються нові типи карт, інтенсивно та різнобічно вивчається територія району та суміжних місцевостей, створюється та гуртується колектив краєзнавців різних напрямів, до краєзнавчої роботи залучається молоде покоління (школярі, студенти, аспіранти).

Як завершений картографічний твір краєзнавчий атлас адміністративного району може виконувати різні функції, серед яких основними є такі:

- відбивання певного етапу вивченості території;

- створення основи та стимулювання поглиблення і розвитку подальших

краєзнавчих досліджень;

– використання його в якості енциклопедичного довідника (наявність різногалузевої інформації про природу, господарство, історію тощо);

– навчально-методична складова змісту.

Таким чином, необхідність створення картографічного посібника з краєзнавства в межах адміністративного району існує. Вона зумовлена не лише потребами навчального процесу в загальноосвітній школі, а й активним розвитком різних галузей науки та виробництва. Беззаперечним також є і загальнонаукове значення такого картографічного твору, використання якого можливе в різних аспектах життя та діяльності людини.

Рецензент – канд. техн. наук О.В. Барладін

Література:

1. *Бойко В.* Закордонний досвід розвитку географії рідного краю // Географія та основи економіки в школі. – 2004. – № 5.

2. *Бубир Н.О.* Навчальне картографування для забезпечення потреб географічної освіти в Україні // Картографія та вища школа: Зб. наук. праць, – К., 2005. – Вип. 10. – С. 107–111.

3. *Веклич Л.М., Руденко І.С., Сосса Р.І.* Сучасний стан та перспективи картографічного забезпечення викладання географії в школі // М-ли IV Між народ. наук.-метод. семінару з топографії та картографії. – Харків, 1999.

4. *Костриця М.Ю.* Українське географічне краєзнавство: теорія, історія, постаті, практика: Монограф. – Житомир: Косенко, 2006. – 444 с.

5. *Остроух В.І.* Картографічне забезпечення навчального процесу з географії // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: Зб. наук. праць. – К.: Антекс, 2000. – Вип. 1. – С. 140–143.

6. *Остроух В.І., Дончук С.В.* Науково-методичні засади розробки навчальних атласів для загальноосвітньої школи // Картографія та вища школа: Зб. наук. праць. – К.: Ін-т передових технологій, 2006. – Вип. 11. – С. 253–257.

7. *Северинов В.Ф.* Серія краєзнавчих атласів «Моя мала Батьківщина» // Картографія та вища школа: Зб. наук. праць. К.: Держ. картограф. фабрика, 2003. – Вип. 8. – С. 196–197.

8. *Сосса Р.І.* Картографічне забезпечення викладання географії в школі // Географія та основи економіки в школі. – 1998. – № 3. – С. 23–26.

9. *До постановки питання про картографічний посібник з географії Бердичівського району / В.О. Шевченко, Е.Л. Бондаренко, М.Г. Криловець та ін. // Бердичівська земля в контексті історії України: Наук. зб. Велика Волинь. – Т.19 / Відп. ред. М.Ю. Костриця. – Житомир: МАК, 1999. – С. 111–113.*